

УДК 303.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-7-17>**Стельмах В.Ю.**

кандидат географічних наук, доцент,
старший викладач кафедри фізичної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7106-4242>

Valentina Stelmakh

Lesya Ukrainka Volyn National University

Мельник Н.В.

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2077-595X>

Nadiia Melnyk

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Єрко І.В.

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельного господарства,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5395-7557>

Iryna Yerko

Lesya Ukrainka Volyn National University

Слащук А.М.

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1769-5377>

Andriy Slaschuk

Lesya Ukrainka Volyn National University

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ДОМІНАНТНИЙ ЧИННИК ПОСТУПУ УКРАЇНИ В ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

GEOPOLITICAL TRANSFORMATION PROCESSES AS A DOMINANT FACTOR OF UKRAINE'S PROGRESS IN THE POST-CONFLICT PERIOD

Анотація. Основною метою дослідження є вивчення трансформаційних змін у політико-географічному положенні України у світовому географічному просторі з подальшою метою визначення перспективних векторів її геополітичного поступу. Систематизація літературних джерел та підходів до вирішення проблеми свідчить про те, що реалії сьогодення диктують нові потреби в аналізі та оцінці ключових та перспективних векторів геополітичного поступу нашої держави у світлі загроз, які виникли з початком повномасштабного вторгнення. Актуальність вирішення даної наукової проблеми полягає в тому, що в сучасних реаліях Україна своїм прикладом посирила прийняття світовим співтовариством цивілізаційних цінностей та формує незворотній процес усвідомлення багатьма країнами світу пріоритетів розвитку людства, значимості захисту свободи і справедливості, що, в свою чергу, потребує розкриття ключових аспектів, які б визначали зовнішню політику країни, її безпеку та економічний розвиток у міжнародному контексті. Науковий пошук здійснюється в такій логічній послідовності: аналіз основних економічних наслідків війни, частка фінансових витрат країн світу на допомогу Україні у порівнянні з іншими військовими конфліктами, першочергові національні геополітичні інтереси України на сучасному етапі та основні перешкоди на шляху відновлювальних процесів країни, SWOT-аналіз перспектив вступу України до ЄС та перспектив вступу до НАТО. Методологічним інструментарієм дослідження є комплексне вивчення геополітичних та трансформаційних змін та явищ у політико-географічному положенні України в їхніх зв'язках і взаємовідношеннях. Об'єктом дослідження є політико-географічне положення України в контексті загроз, які виникли з початком повномасштабного вторгнення та перспективи її подальшого геополітичного поступу в постконфліктний період. Дослідження емпірично підтверджує та теоретично доводить, що пошук стратегії та моделі відновлення і допомоги Україні повинні формуватися таким чином, щоб вони одразу вписувалися у європейські інститути, враховуючи офіційно ухвалену перспективу членства України в ЄС, яка вже стає одним з ключових факторів залучення нових інвесторів для модернізації економіки України та розкриття її потенціалу зростання.

Ключові слова: відновлення, геополітичні зміни, допомога, Європейський Союз, НАТО, повномасштабне вторгнення, політико-географічне положення, Україна, SWOT-аналіз.

Abstract. The main purpose of the study is to investigate the transformational changes in the political and geographical position of Ukraine in the global geographical space with the further goal of determining the promising vectors of its geopolitical progress. The systematization of literary sources and approaches to solving the problem suggests that the realities of the present dictate new needs in the analysis and assessment of key and promising vectors of the geopolitical progress of our state in the light of the threats that arose with the beginning of a full-scale invasion. The urgency of solving this scientific problem lies in the fact that in modern realities Ukraine, by its example, has strengthened the adoption by the world community of civilizational values and forms an irreversible process of awareness by many countries of the world of the priorities of human development, the importance of protecting freedom and justice, which, in turn, requires the disclosure of key aspects that would determine the country's foreign policy, its security and economic development in the international context. The scientific search is carried out in the following logical sequence: analysis of the main economic consequences of the war, the share of financial expenditures of the countries of the world to help Ukraine in comparison with other military conflicts, the primary national geopolitical interests of Ukraine at the present stage and the main obstacles to the country's recovery processes, SWOT analysis of the prospects of Ukraine's accession to the EU and the prospects for joining NATO. The methodological tool of the study is a comprehensive study of geopolitical and transformational changes and phenomena in the political and geographical position of Ukraine in their relations and relationships. The object of the study is the political and geographical position of Ukraine in the context of the threats that arose with the beginning of a full-scale invasion and the prospects for its further geopolitical progress in the post-conflict period. The study empirically confirms and theoretically proves that the search for a strategy and model of recovery and assistance to Ukraine should be formed in such a way that they immediately fit into European institutions, given the officially approved prospect of Ukraine's membership in the EU, which is already becoming one of the key factors in attracting new investors to modernize the Ukrainian economy and reveal its growth potential.

Keywords: restoration, geopolitical changes, assistance, European Union, NATO, full-scale invasion, political and geographical situation, Ukraine, SWOT analysis.

«...Недалеке минуло мало багатьох навчити,
що не лише амбіції мають бути
європейськими, а і вчинки»
академік Володимир Горбулін

Постановка проблеми. Геополітична роль України на європейському субконтиненті є надзвичайно важливою. Розміри її території, чисельність населення, промисловий комплекс, науковий та інтелектуальний потенціали, природні багатства – усе це змушує сприймати Україну як впливову європейську державу. Крім того, саме її транзитне розташування винятково вигідне, оскільки робить країну ключовим регіоном, що з'єднує своїми транспортними артеріями частини континенту. Україна має потенціал стати мостом між Східною та Західною Європою, сприяючи розвитку співпраці та інтеграції в регіоні.

У контексті глобального рівня географічного положення територія України завжди перебувала в центрі подій на Євразійському континенті. Тут перетиналися історичні шляхи й основні геополітичні осі Євразії, що давало широку можливість контактів як із Західною та Північною Європою, так і з країнами Близького та Середнього Сходу і Центральної Азії. На заході територія країни безпосередньо прилягає до європейських держав, які входять до ЄС. Неприхована російська агресія 24 лютого 2022 р. стала поворотним моментом не лише у трансформації геополітичної ситуації України та української зовнішньої політики, але й тригером до прискорення формування нового світового порядку [4, с. 140]. Україну почали сприймати на міжнародній арені абсолютно по-новому. Наша держава власним прикладом боротьби за свободу і незалежність сформуvala незворотній процес усвідомлення багатьма країнами світу пріоритетів розвитку людства, значимості захисту свободи і справедливості, посирила прийняття світовим співтовариством цивілізаційних цінностей.

Відтак, актуальність наукового пошуку в площині розкриття ключових факторів, які б визначали зовнішню політику країни, її безпеку та економічний розвиток у міжнародному контексті є вельми актуальним питанням сьогодення. Цікавим аспектом у даному

керунку являється саме політико-географічне положення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на накопичений в Україні упродовж останніх десятиліть значний масив геополітичних праць, реалії сьогодення диктують нові потреби в аналізі та оцінці ключових та перспективних векторів геополітичного поступу нашої держави у світлі загроз, які виникли з початком повномасштабного вторгнення. Серед яких, що розглядають проблему політико-географічного положення України через призму геополітики на помежів'ї географії та політології варто виокремити О. Полторакова та Ю. Брайчевського [7], Лавриненка С. [5]. Питання географії конфліктів як складової політичної географії порушує у своїх працях Р. Сливка [9-11]. Методологія дослідження сучасних територіально-політичних проблем, особливості геополітичного розвитку України розкриті у монографії М. Дністрянського [3].

Мета статті. Окреслити геополітичні зміни, що відбулися після повномасштабного вторгнення РФ, проаналізувати трансформаційні зміни у політико-географічному положенні України у світовому географічному просторі, визначити перспективні вектори геополітичного поступу держави як ключового гравця світової геополітики.

Підґрунтям для наукового пошуку стали статистичні дані Ukraine Support Tracker, Kiel Institute for the World Economy, Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. У ході дослідження використано методи аналізу та синтезу, статистичний, графічний, методи системного та SWOT-аналізу.

Виклад основного матеріалу. У сучасну епоху геополітичної напруженості важливо розуміти економічні наслідки війни. За даними Kiel Institute for the World Economy економічна вартість збройного конфлікту визначається зниженням доходу та зменшенням фізичного капіталу в країнах, на території яких точаться бойові дії. Так, реальний ВВП падає в середньому на 30%, а тоді як інфляція зростає до 15%. Війни викликають несприятливі економічні виклики для країн-сусідів учасників збройного конфлікту – зазвичай у них

ВВП знижується більше, ніж на 10% та різко підвищується інфляція у порівнянні з попередніми роками [14]. Відповідно робимо висновок, що політико-географічне положення зумовлює наслідки як для воюючих, так і для третіх країн. Очікувані кумулятивні втрати ВВП в Україні до 2026 року складуть близько 120 млрд дол. США (110 млрд євро), тоді як Євросоюз може очікувати втрати ВВП на суму понад 70 млрд дол. США (65 млрд євро) [14].

Сьогодні фіксуємо певну диференціацію в масштабах підтримки України різних країн, як в абсолютному вираженні, так і у відсотках ВВП країни-донора (рис. 1). Історична ретроспектива говорить про незначну частку фінансових витрат на допомогу Україні у порівнянні з іншими військовими конфліктами. Так, до прикладу, щорічні витрати США під час корейської війни та війни у В'єтнамі були у 13 та 5 разів відповідно вищими, ніж допомога США Україні в 2022 році (у % ВВП). Крім того, уряди країн ЄС мобілізували у 10 разів більше коштів на нові внутрішні енергетичні субсидії порівняно з тим, що виділили на допомогу для України [15].

Варто виділяти військову, фінансову та гуманітарну допомогу країнами-донорами. Так, дані Ukraine Support Tracker свідчать, що найбільшу фінансову допомогу Україні сьогодні надають США, Інституції ЄС, а також Велика Британія, Канада, Польща [16] (рис. 2).

У перший рік війни більшість потоків фінансової допомоги надходило у формі тимчасових, короткострокових обіцянок і поставок. Проте все більше країн оголосили про багаторічні пакети допомоги, які часто мають форму спеціальних «коштів», призначених для поступового розподілу донорських грошей на конкретні пакети допомоги. З часом виділені кошти використовуються для конкретних поставок зброї або бюджетної підтримки.

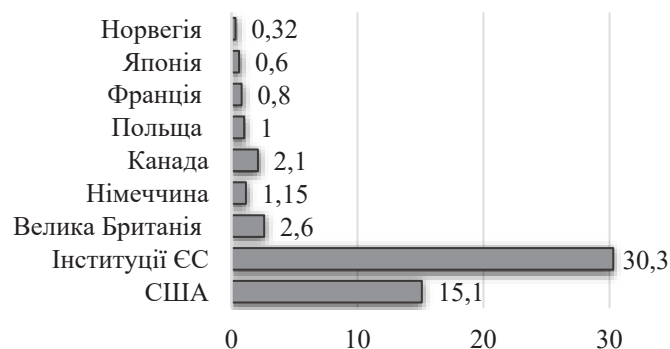
У перші місяці після вторгнення росії Велика Британія та Польща виділили Україні найбільше зброї та військової підтримки. Станом на 29 лютого 2024 р. країни Скандинавії та Німеччина є найважливішими донорами з точки зору виділеної військової допомоги, із загальною вартістю 10,2 млрд євро (Скандинавські країни) і 9,95 млрд євро (Німеччина). Обсяги допомоги Великобританії досягли близько 5 млрд євро з середини 2023 р. Натомість загальні військові асигнування Італії становлять менше 2 млрд євро, Франції – 2,6 млрд євро [13]. Дані щодо основних багаторічних програм допомоги систематизовано у таблиці 1.

Щодо гуманітарної допомоги, то з лютого 2022 р. Єврокомісія виділила 523 млн євро на програми гуманітарної допомоги мирним жителям, які постраждали від війни в Україні. Це включає відповідно 485 млн євро для України та 38 млн євро для Молдови.

Рисуюнок 1 – Загальна двостороння допомога Україні: державні асигнування, % ВВП

Джерело: [15]

Рисуюнок 2 – Фінансова підтримка України партнерами у 2022 році, млрд євро

Джерело: створено авторами на основі [16]

Таблиця 1 – Основні багаторічні програми допомоги Україні

Країна	Дата оголошення	Період виплати	Загальні зобов'язання (млн євро) на 29.02.2024	Виділено (млн євро) на 29.02.2024	Непогашений залишок (млн євро) на 29.02.2024
ЄС	06.2023	2024-2027	50	0	50
Данія	05.2023	2023-2028	8	4	4
Німеччина	05.2023	2024-2027	12	4,1	7,9
Литва	07.2023	2024-2026	0,2	0,02	0,18
Норвегія	02.2023	2023-2027	6,6	1,2	5,4
Швеція	07.2023	2023-2027	0,52	0,08	0,44
Швейцарія	04.2023	2025-2028	1,6	0	1,6

Джерело: систематизовано на основі [13]

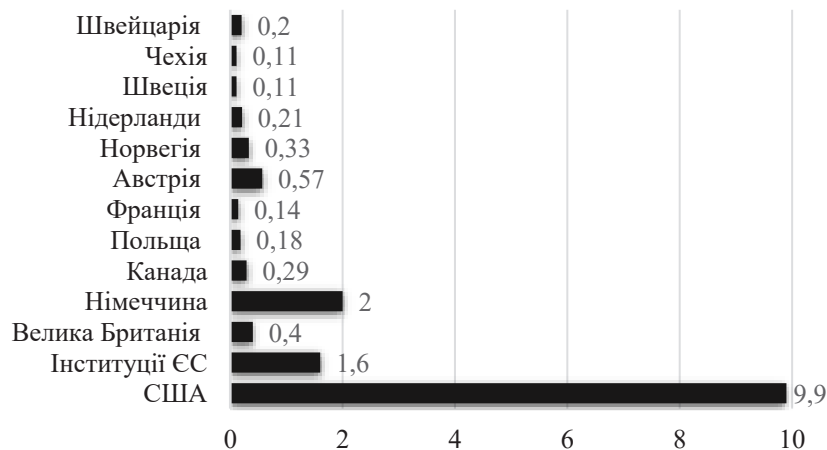

Рисунок 3 – Гуманітарна підтримка України від початку повномасштабного вторгнення РФ, млрд євро

Джерело: створено авторами на основі [16]

Загалом інституції ЄС витратили понад 1,6 млрд євро на гуманітарну підтримку України, Сполучені Штати – більше 9,9 млрд євро від моменту масштабного вторгнення РФ. На третьому місці за обсягами гуманітарної допомоги – Німеччина (2 млрд євро) [16] (рис. 3).

Сьогодні не лише в Україні, але й у багатьох інших країнах та інститутах відбувається пошук стратегії та моделі відновлення і допомоги Україні, яка постраждала від російської агресії. Складність такого завдання зумовлюється не лише масштабами втрат і необхідних ресурсів на відновлення. Програми і проекти нової економіки і нового суспільства Україна повинна формувати таким чином, щоб вони одразу вписувалися у європейські інститути, що суттєвим чином може мінімізувати складнощі перехідного періоду «кандидатства» в повноправні члени ЄС. Офіційно ухвалена перспектива членства України в ЄС вже стає одним з ключових факторів залучення нових інвесторів для модернізації економіки України та розкриття її потенціалу зростання. До формування стратегічних документів відновлення України («плану Маршалла») вже долучилося чимало державних інститутів, міжнародних експертів та експертних груп, аналітичних центрів. Українська влада створила платформу Національної ради з відновлення України від наслідків війни, де експертні групи формують бачення реформ у розбудові структури та інфраструктури вітчизняної економіки.

Важливо зазначити, що у представлених і подібних програмах увага фокусується не стільки на тому, як подолати наслідки війни, скільки на тому, як підтримати Україну у побудові нового конкурентоспроможного і збалансованого соціально-економічного середовища, що дозволить їй швидко і впевнено посісти гідне місце у світовій спільноті [1, с. 57]. Таким чином, серед першочергових національних геополітичних інтересів України на сучасному етапі слід виділити: перемога над РФ, відновлення миру, гарантування зовнішнього та внутрішнього суверенітету, територіальної цілісності, створення сучасної ефективної системи оборони й національної безпеки, налагодження постійних взаємодіючих зв'язків із ключовими міжнародними стратегічними партнерами: США, Великою Британією, Канадою, Польщею, Німеччиною.

Разом із тим, слід зазначити, що існує низка перешкод, які суттєво ускладнюють відновлювальні процеси в Україні, що вимагає чіткої зорієнтованості у пріоритетах, а також готовності до прийнятих компромісів.

Двадцять третього червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. Одночасно із рекомендацією затвердження статусу кандидата Брюссель висунув на адресу Києва вимоги щодо проведення реформ. Варто зазначити, що думка українського суспільства щодо вступу до ЄС зазнала значних трансформацій. Якщо у 2014 р. лише 40% українців підтримували вступ до

ЄС, то у перші дні широкомасштабної російсько-української війни це число зросло до 86%. Станом на кінець березня 2023 р. кількість прихильників вступу до ЄС становила 91%, що є абсолютним рекордом за всі роки досліджень. Нами проведено SWOT-аналіз щодо перспектив майбутнього членства України у Європейському Союзі. (табл. 2).

Тридцятого вересня 2022 року Україна підписала заявку на вступ до НАТО за прискороною процедурою. Підтримали намір України стати членом НАТО 11 країн: Естонія, Латвія, Литва, Канада, Північна Македонія, Польща, Румунія, Словаччина, Хорватія, Чехія та Чорногорія. У Німеччині підтримали членство України в НАТО, заявивши, що країна «вільна обирати альянси, до яких вона хоче приєднатися», але, водночас міністр оборони наголосила на необхідності виконання певних вимог. США також підтримують політику «відчинених дверей», але не дають однозначної відповіді

щодо вступу України. Болгарія та Словенія не підтримують бажання України вступити до НАТО. Інші країни наразі публічно не давали оцінку прагненням України – Албанія, Бельгія, Британія, Греція, Данія, Іспанія, Італія, Ісландія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Туреччина, Франція та Угорщина [12].

Напередодні повномасштабного військового вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року за членство України в Альянсі виступали 62% громадян, а вже за тиждень після початку воєнних дій рівень підтримки стрімко зріс до рекордних 76%. У липні 2022 року цей показник перетнув позначку у 85% (рис. 4). Членство України в НАТО матиме глибоке цивілізаційне значення. Упродовж першого року війни Україна співпрацювала з НАТО тісніше, ніж деякі формальні члени – вона опанувала понад 300 стандартів НАТО, успішно використовує на полі бою високотехнологічну зброю.

Таблиця 2 – SWOT-аналіз перспектив вступу України до ЄС

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – залученість до Спільної європейської політики безпеки та оборони (ССПБО); – ефективний захист прав людини в інституціях ЄС; – вільний рух робочої сили, товарів, послуг та капіталу; – стимулювання зростання ВВП, збільшення робочих місць; – сприяння підвищенню соціального захисту населення, в тому числі рівня зарплат та пенсій; – зростання доступу до технологій, підвищення рівня інноваційності через посилення рівня конкуренції; – енергетична безпека; – реальне забезпечення прав і свобод громадян, верховенства права; 	<ul style="list-style-type: none"> – підпорядкування територій органам ЄС; – складність переходу на європейський рівень цін, квотування певних видів товарів.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – перехід на загальноєвропейську валюту (євро) – залучення додаткових інвестицій в економіку країни, підвищення економічних показників до європейських стандартів, збільшення частки країни у світовій торгівлі; – вступ в шенгенську зону, яка передбачає вільне пересування осіб в межах ЄС; – участь в дотаційних та грантових програмах ЄС, в тому числі з метою післявоєнної відбудови та модернізації України; – підвищення ефективності транспортної логістики, розвиток транспортної інфраструктури 	<ul style="list-style-type: none"> – втрати людського капіталу, що веде за собою негативний тиск на соціально-економічний розвиток, «відтік мізків» з країни; – втрата конкурентоспроможності певних галузей.

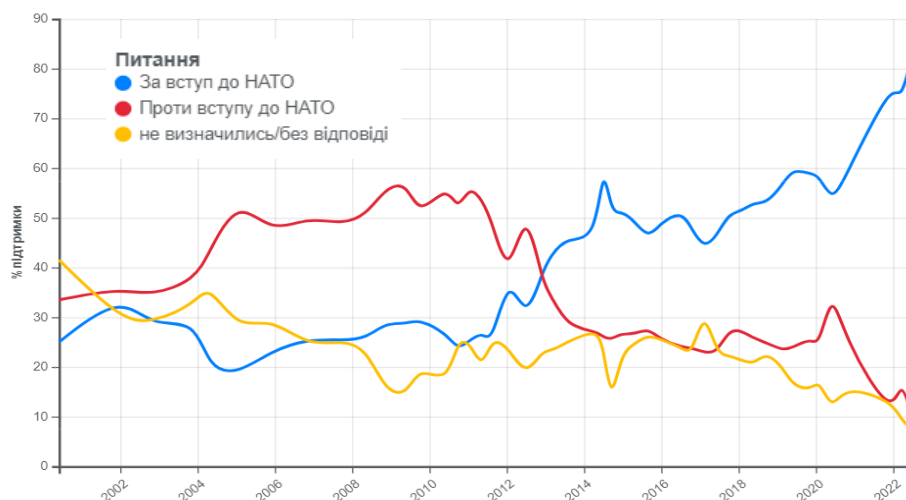

Рисунок 4 – Результати опитування населення України щодо вступу в НАТО

Таблиця 3 – SWOT-аналіз перспектив вступу України до НАТО

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – зміцнення територіальної цілісності; – істотне зниження ризику нових війн; – надання «ядерних гарантій», унеможливлення застосування проти України зброї масового ураження; – гарантія надійної безпеки за невеликі кошти (2% від ВВП у порівнянні з 2,4-2,9% у 2015-2021 рр. та 19% в січні-серпні 2022 р.); – покращення перспективи вступу до ЄС; – зміцнення міжнародної безпеки і стабільності в регіоні Цн.-Сх. Європи; – зміцнення політичної незалежності, захищеності від зовнішнього втручання у внутрішні справи та політичні процеси. 	<ul style="list-style-type: none"> – необхідність залучення ЗСУ у бойові дії за межами України, якщо на територію іншої країни-члена НАТО буде здійснено напад; – необхідність членського внеску України до бюджету НАТО (40-50 млн дол. США на рік); – розширення Альянсу може призвести до певних деструктивних процесів у діяльності НАТО з огляду на широку географію об'єднаних країн.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – збільшення іноземних інвестицій, так як безпека пов'язана з економікою; – можливість розміщення на території України військових баз мілітарно потужних та/або ядерних країн; – повний відхід із сфери геополітичного домінування росії і досягнення прийнятних для України міждержавних відносин; – збільшення можливостей просування української зброї на світовий ринок; – зниження ризиків зовнішньополітичних провокацій проти України; – стимулювання подальшого проведення внутрішніх політичних та соціально-економічних реформ у всіх сферах життя. 	<ul style="list-style-type: none"> – певне обмеження самостійності в прийнятті ключових рішень в галузі зовнішньої та оборонної політики; – можливі зміни в Конституції України в частині, що стосується іноземного військового базування на території України і умов застосування військової сили; – окремі підприємства військової галузі України можуть не витримати жорсткої конкуренції з ВПК інших країн-членів; – нав'язування стратегії і тактики, озброєння за натівськими стандартами та організації військових структур.

Починаючи з 2014 року, Україна бере участь у численних спільних навчаннях з НАТО: Sea Breeze, Rapid Trident, Joint Juncture, Defender Europe, Coherent Resilience, Cossack Mace-2021 тощо [6]. Тренування з інструкторами з країн-членів НАТО пройшли десятки тисяч українських військовослужбовців. Усе це сприяло збільшенню рівня боєздатності української армії, впровадженню в Україні найкращих практик та стандартів армій країн Європи і США, а також посиленню взаємосумісності з арміями держав-членів Альянсу.

Після повномасштабного вторгнення рф в Україну країни-члени НАТО переоцінили політико-географічне та військово-політичне значення України, армія якої протистоїть «другій» армії світу, володіє тактикою ведення бою та безпрецедентно швидко опановує західні технології. Нами було проаналізовано перспективи майбутнього членства України в Північноатлантичному Альянсі (табл. 3).

Проведений SWOT-аналіз перспективи вступу до НАТО показав, що після війни з росією, Україна матиме значний перелік переваг у разі членства в Альянсі, найголовнішою з яких є зміцнення своєї територіальної цілісності та суверенітету та істотне зниження ризику нових воєн. Серед інших плюсів: надання «ядерних гарантій», покращення перспективи вступу України до

ЄС, зміцнення політичної незалежності, збільшення іноземних інвестицій, відхід із сфери геополітичного домінування росії.

Висновки. Неприхована російська агресія стала поворотним моментом не лише у трансформації геополітичної ситуації України та української зовнішньої політики, але й тригером до прискорення формування нового світового порядку. Широка міжнародна солідарність може засвідчувати той факт, що цивілізований світ визнав Україну як країну, якій притаманні цінності свободи і незалежності. Стрімка ескалація агресії рф проти України не деморалізувала світ, а спричинила таку саме «ескалацію» військової допомоги Україні.

Доречним буде вкотре процитувати директора Національного інституту стратегічних досліджень, академіка Володимира Горбуліна, якого авторитетні видання називають «совістю нації», а за кордоном вважають найкращим стратегічним мислителем України: «Якщо ми хочемо бачити Україну успішною, розвинутою й захищеною державою, то маємо забезпечити створення безлічі нелінійних, нестандартних рішень – у політиці, економіці, енергетиці, інформаційному просторі, сфері безпеки, оборони тощо. А для цього необхідна динамічність прийняття рішень.»

Бібліографічний список:

1. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / наук. ред. В. Юрчишин. Київ : Центр Разумкова, 2022. 102 с.
2. Дані про допомогу станом на 3 жовтня 2022 р. Kiel Institute for the World Economy, дані про оборонний бюджет станом на 2022 р. SIPRL. URL: <https://t.me/uawarinfographics>
3. Дністрянський М. Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України: монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 154 с.
4. Кондратенко О. Криза східного вектора зовнішньої політики України. *Political Studies*. 2022. № 1 (3). С. 138–163.

5. Лавриненко С. Сучасне геополітичне положення України у працях вітчизняних учених. *Економічна та соціальна географія*. 2014. № 1 (69). С. 3–12.
6. Переваги від НАТО: чим небезпечна для України відмова від курсу на вступ до Альянсу. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/04/15/7137884/> (дата звернення: 14.03.2024).
7. Полтораков О., Брайчевський Ю. Геополітичні регіони Європи з позицій соціального конструктивізму: актуальність позиціонування України. *Географічна освіта і наука: виклики і пошуки*. 2023. С. 174–178.
8. Скільки грошей Україна отримала в 2022 році від США та міжнародних союзників? URL: <https://cutt.ly/wett0RWK> (дата звернення: 19.02.2024).
9. Сливка Р. Атрактивність територій у географії конфліктів. *Регіон–2021: стратегія оптимального розвитку*. 2021. С. 32–34.
10. Сливка Р. Понятійна основа географії територіально-політичних конфліктів. *Сучасні напрями розвитку географії України*. 2022. С. 226–261.
11. Сливка Р. Чи має право на існування конструктивний підхід у географії територіально-політичних конфліктів? *Конструктивна географія і картографія: стан, проблеми, перспективи*. 2020. С. 33–37.
12. Членство в НАТО: як країни відреагували на заяву України. URL: <https://cutt.ly/iet2qcN> (дата звернення: 15.03.2024).
13. Bompreszi, P., Kharitinov, I. & Trebesch, C. (2024). Ukraine Support Tracker – Methodological Update & New Results on Aid «Allocation». Kiel Institute for the World Economy. URL: <https://cutt.ly/Rett26YQ> (дата звернення: 05.05.2024).
14. Federle J., Meier A., Müller G., Mutschler, W., & Schularick M. The Price of War. *Kiel Policy Brief*. 2024. 171 p.
15. Trebesch C., Antezza A., Bushnell K., Frank A. at all. The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how? Kiel Working Paper. 2023.
16. Ukraine Support Tracker. URL: <https://cutt.ly/Lett9fII> (дата звернення: 19.04.2024).

References:

1. Heopolitychni ta heoekonomichni zminy, formovani pid vplyvom rosiiskoi ahresii, ta onovlennia mistisia Ukrainy u svitovomu prostori [Geopolitical and geoeconomic changes formed under the influence of Russian aggression and renewal of Ukraine's place in the world]. Kyiv: Tsentrazumkova. 102 p. (in Ukrainian)
2. Dani pro dopomohu stanom na 3 zhovtnia 2022 r. [Assistance data as of October 3, 2022]. Kiel Institute for the World Economy, data on the defense budget as of 2022. SIPRL. Available at: <https://t.me/uawarinographics>. (in Ukrainian)
3. Dnistrianskyi M. (2021). Zahostrennia heopolitychnykh vzaiemyn u period postmodernu ta stanovysheche Ukrainy. [The aggravation of geopolitical relations in the postmodern period and the situation of Ukraine]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 154 p. (in Ukrainian)
4. Kondratenko O. (2022). Kryza skhidnoho vektora zovnishnoi polityky Ukrainy. [The crisis of the eastern vector of Ukraine's foreign policy]. *Political Studies*, 1 (3), pp. 138–163. (in Ukrainian)
5. Lavrynenko S. (2014) Suchasne heopolitychne polozhennia Ukrainy u pratsiakh vitchyznianskykh uchenykh. [The modern geopolitical position of Ukraine in the works of ukrainian scientists]. *Economic and Social Geography*, no. 1 (69), pp. 3–12. (in Ukrainian)
6. Perevahy vid NATO: chym nebezpechna dlia Ukrainy vidmova vid kursu na vstup do Aliansu. [Benefits from NATO: how dangerous is it for Ukraine to refuse the course to join the Alliance]. Available at: <https://cutt.ly/gett3eFo> (accessed March 14, 2024). (in Ukrainian)
7. Poltorakov O., & Braichevskiy Yu. (2023) Heopolitychni rehiony Yevropy z pozytsii sotsialnoho konstruktivizmu: aktualnist pozytsionuvannia Ukrainy. [Geopolitical regions of Europe from the standpoint of social constructivism: relevance of Ukraine's positioning]. *Geographical education and science: challenges and challenges*, pp. 174–178. (in Ukrainian)
8. Skilky hroshei Ukraina otrymala v 2022 rotsi vid SSHa ta mizhnarodnykh soiuznykiv? [How much money did Ukraine receive in 2022 from the US and international allies?]. URL: <https://cutt.ly/wett0RWK> (accessed February 19, 2024). (in Ukrainian)
9. Slyvka R. (2021) Atraktivnist terytorii u heohrafii konfliktiv. [Attractiveness of territories in the geography of conflicts]. *Region – 2021: optimal development strategy*, pp. 32–34. (in Ukrainian)
10. Slyvka R. (2022). Poniatiina osnova heohrafii terytorialno-politychnykh konfliktiv. [Conceptual basis of the geography of territorial and political conflicts]. *Modern trends in the development of the geography of Ukraine*, pp. 226–261. (in Ukrainian)
11. Slyvka R. (2020) Chy maie pravo na isnuvannia konstruktivnyi pidkhid u heohrafii terytorialno-politychnykh konfliktiv? [Does the constructive approach in the geography of territorial and political conflicts have the right to exist?]. *Constructive geography and cartography: status, problems, prospects*, pp. 33–37. (in Ukrainian)
12. Chlenstvo v NATO: yak krainy vidreahuvaly na zaiavku Ukrainy. [Membership in NATO: how countries reacted to Ukraine's application.]. Available at: <https://cutt.ly/iet2qcN> (accessed March 15, 2024). (in Ukrainian)
13. Bompreszi P., Kharitinov I. & Trebesch C. (2024). Ukraine Support Tracker – Methodological Update & New Results on Aid «Allocation». Kiel Institute for the World Economy. URL: <https://cutt.ly/Rett26YQ> (accessed May 5, 2024).
14. Federle J., Meier A., Müller G., Mutschler W., & Schularick M. (2024) The Price of War. *Kiel Policy Brief*, 171 p.
15. Trebesch C., Antezza A., Bushnell K., Frank A. at all (2023) The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how? Kiel Working Paper.
16. Ukraine Support Tracker. Available at: <https://cutt.ly/Lett9fII> (accessed April 19, 2024). (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 24.05.2024